

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΟΒΕΝΤΑΡΕΙΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΖΑΝΗΣ

Ταχ. Δ/ση: Πλ. 28^{ης} Οκτωβρίου 7
Ταχ. Κωδ.: 50132 Κοζάνη
Τηλ.: 2461350435
Fax : 2461049319
Email: info@kozlib.gr

Κοζάνη: 20/4/2017

Αρ. Πρ.: 340

ΟΡΘΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

**ΑΝΟΙΧΤΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΕΣ «ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΚΟΒΕΝΤΑΡΕΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ, ΚΩΔ. 1-100 »
με τη συνοπτική διαδικασία της απ' ευθείας ανάθεσης**

ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης προκηρύσσει εκδήλωση ενδιαφέροντος για την επιλογή αναδόχου με κριτήριο κατακύρωσης την χαμηλότερη τιμή στο σύνολο για τις εργασίες, σύμφωνα με την τεχνική έκθεση για την αναλυτική παλαιογραφική περιγραφή των χειρόγραφων κωδίκων της ΚΔΒΚ 1-100.

ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ (με τη συνοπτική διαδικασία της απ' ευθείας ανάθεσης)

Όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που ασχολούνται με εργασίες παλαιογραφικής περιγραφής χειρόγραφων κωδίκων σύμφωνα με το υπηρεσιακό σημείωμα, και αποτελούν αντικείμενο της συγκεκριμένης πρόσκλησης.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ

Οι ενδιαφερόμενοι για να συμμετάσχουν πρέπει να υποβάλλουν στην ΚΔΒΚ το αργότερο μέχρι την Παρασκευή 5 Μαΐου 2017 και ώρα 12:30 μ.μ. :

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

α) Υπεύθυνη Δήλωση ότι μελέτησαν και αποδέχονται τους όρους της μελέτης της εργασίας αναλυτική παλαιογραφική περιγραφή των χειρόγραφων κωδίκων της ΚΔΒΚ 1-100.

β) Οικονομική προσφορά (σε κλειστό φάκελο).

γ) Διευκρινιστικά για ομάδα έργου για την οποία ισχύουν τα όσα αναφέρονται στην προκήρυξη για τα απαιτούμενα προσόντα της ομάδας συγγραφής της εργασίας, συνημμένα πρέπει να κατατεθούν τα βιογραφικά όλης της ερευνητικής και συγγραφικής ομάδας.

Συγκεκριμένα οι ενδιαφερόμενοι για να συμμετάσχουν πρέπει να υποβάλλουν στην ΚΔΒΚ το αργότερο μέχρι την Παρασκευή 5 Μαΐου 2017 και ώρα 12:30 μ.μ. προσωπικά ή με εκπρόσωπο τους τα αναφερόμενα παραπάνω δικαιολογητικά. Για περισσότερες πληροφορίες δείτε τη συνημμένη τεχνική περιγραφή.

Οι ενδιαφερόμενοι επίσης μπορούν να απευθύνονται στη βιβλιοθήκη καθημερινά κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες στο Γραφείο Προσωπικού στα τηλ. 2461022245 – 24613 50435

Παναγιώτης Δημόπουλος
Πρόεδρος ΚΔΒΚ

Κοζάνη 2/3/2017

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΟΒΕΝΤΑΡΕΙΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΖΑΝΗΣ**

Ταχ. Δ/ση: Πλ. 28^{ης} Οκτωβρίου 7

Ταχ. Κωδ.: 50100 Κοζάνη

Πληροφορίες: Ελένη Μαργαρίτη

Τηλ.: 2461350435

Fax : 2461049319

Email: emargariti@kozlib.gr

ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΟ / ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Προς: Δ.Σ ΚΔΒΚ

Κοιν: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Θέμα: «ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ 1- 100, ΤΗΣ ΚΟΒΕΝΤΑΡΕΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΟΖΑΝΗΣ (ΚΔΒΚ)»

Στη συλλογή της ΚΔΒΚ εμπεριέχονται συνολικά-σύμφωνα με την τελευταία καταγραφή- τετρακόσιοι τριάντα εννιά (439) χειρόγραφοι κώδικες (συμπεριλαμβανομένων και των σπαραγμάτων). Δεκαοκτώ (18) από αυτούς ανήκουν στη συλλογή του Μητροπολίτη Διονυσίου.

Η ΚΔΒΚ, προκειμένου το παραπάνω υλικό να προβληθεί και να γίνει προσιτό στην επιστημονική κοινότητα και στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, θα προβεί στην αναλυτική παλαιογραφική περιγραφή του, σύμφωνα με τις σύγχρονες μεθόδους αναλυτικής περιγραφής χειρογράφων, με στόχο την δημιουργία και έκδοση καταλόγου. Της περιγραφής θα προηγείται εκτενής εισαγωγή για την Ιστορία της ΚΔΒΚ αλλά και την Ιστορία της Παιδείας στην Κοζάνη (17^{ος}-19^{ος} αι.) και ό, τι άλλο προταθεί από τον ανάδοχο και κριθεί ως απαραίτητο για την επιστημονική αρτιότητα του καταλόγου. Για το λόγο αυτό θα ληφθεί θετικά υπόψιν από τη βιβλιοθήκη η συγγραφή εργασιών για την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό της Κοζάνης και η εξοικείωση με τα επιστημονικά πεδία της ιστορίας της υστεροβυζαντινής εποχής και της Τουρκοκρατίας (μέχρι την απελευθέρωση της Κοζάνης, 1912).

Η περιγραφή θα πραγματοποιηθεί βάσει του Καταλόγου ελληνικών χειρογράφων τ. Α' (1-100), Π. Σωτηρούδη, Ιεράς Μονής Ιβήρων, Άγιο Όρος, 1998. Ο τύπος της περιγραφής του συνδυάζει κατά βάση το σύστημα του Λ. Πολίτη και εκείνο του Η. Hunger (επισυνάπτονται προς

διευκόλυνση οι σελ. ιδ' –κα' της περιγραφής που υπάρχει στην εισαγωγή του εντύπου).

Η βιβλιοθήκη έχει εξασφαλίσει, για το 2017, το ποσό των είκοσι χιλιάδων ευρώ (20.000€) για την περιγραφή των πρώτων εκατό κωδίκων (1-100), σύμφωνα με την υπάρχουσα αριθμητική σειρά, και προτίθεται να αναθέσει το έργο σε εξωτερικό συνεργάτη/τες, λόγω έλλειψης ανάλογου εξειδικευμένου προσωπικού στην παλαιογραφία. Το υλικό θα παραδοθεί στην ΚΔΒΚ σε μορφή έτοιμο για εκτύπωση γιατί τελικό ζητούμενο για την υπηρεσία είναι η δημιουργία ενιαίου συνολικού καταλόγου χειρογράφων.

ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ

Ως παραδοτέα ορίζονται:

1. Δύο πανομοιότυπα ψηφιακά αρχεία (1 doc σε επεξεργάσιμη μορφή και 1 pdf) με την περιγραφή των κωδ. ΚΔΒΚ 1-100, σε γραμματοσειρά Unicode πολυτονική.
2. Ένα αρχείο με επιλεγμένα πανομοιότυπα των χειρογράφων, συνοδευόμενα με την απαραίτητη τεκμηρίωση (λεζάντες).
3. Δύο σεμινάρια παλαιογραφίας, 2-4 ωρών το καθένα, ένα για το προσωπικό της βιβλιοθήκης και ένα για επιστήμονες που έχουν ανάλογα ενδιαφέροντα (φιλόλογοι, ιστορικοί κ. ά).
4. Ο ανάδοχος θα αναλάβει επίσης την υποχρέωση της υπόδειξης των στοιχείων των χειρογράφων βάσει των οποίων θα γίνεται η αναζήτηση στον ηλεκτρονικό κατάλογο της βιβλιοθήκης on line (τονισμένα στοιχεία στην επεξεργάσιμη μορφή του παραδοτέου αρχείου doc π.χ. γραφέας, τίτλος, θέμα, χρονολογία, ή ό, τι θεωρείται ότι θα βοηθήσει στην αναζήτηση του τεκμηρίου εκ μακρόθεν).
5. Τέλος ο ανάδοχος υποχρεούται να οργανώσει ημερίδα προβολής του υπό εκπόνηση έργου (σε συνεννόηση της ημερομηνίας με την βιβλιοθήκη).

Απαιτούμενα προσόντα

Για τις παραπάνω εργασίες κρίνεται πως ο ανάδοχος/ ομάδα έργου που θα το αναλάβει πρέπει να διαθέτει την απαραίτητη εμπειρία με συμμετοχή σε παρόμοια έργα (Η έλλειψη ικανού αριθμού παλαιογραφικών εργασιών, θα αποτελέσει λόγο απόρριψης)

- Ο ανάδοχος/οι συγγραφείς(-εις) πρέπει να καταθέσει αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα με συναφείς παλαιογραφικές εργασίες που θα αποδεικνύουν την απαιτούμενη επιστημονική κατάρτιση και την πολυετή εμπειρία του.
- Η γνώση βυζαντινής μουσικής για την αναλυτική περιγραφή χειρογράφων βυζαντινής μουσικής- παρασημαντικής που υπάρχουν στη συλλογή της ΚΔΒΚ, θα αποτελέσει πρόσθετο προσόν.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ:

- Ο ανάδοχος/οι συγγραφέας(-εις) υποχρεούνται να προβεί στην αυτοψία των χειρογράφων (περιγραφή in situ), με ίδια έξοδα, όσες φορές χρειαστεί να εργάζεται στην ΚΔΒΚ.
- Προτείνεται ως διαδικασία η πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την εξέταση των προτάσεων.
- Θεωρείται επίσης αναγκαία η παρουσίαση χρονοδιαγράμματος των εργασιών.
- Όλοι οι ενδιαφερόμενοι που θα καταθέσουν προσφορά για το παρόν έργο, θα πρέπει απαραίτητα να δηλώσουν την πρόθεσή τους να συνεργαστούν και να παραδώσουν την υλική ή πνευματική τους εργασία στην κατοχή της ΚΔΒΚ. Τα δικαιώματα χρήσης του παραδοτέου έργου (έκδοσης, επανέκδοσης, πώλησης, ανάρτησης στο διαδίκτυο, μετάφρασης) ανήκουν αποκλειστικά στην ΚΔΒΚ, ενώ η δημοσίευση του έργου σε οιαδήποτε μορφή θα περιέχει πάντοτε το όνομα του συγγραφέα(-ων).
- Η πληρωμή δύναται να πραγματοποιηθεί μέχρι τέσσερις δόσεις, ανάλογα πάντα με τα παραδοτέα.
- Η υπηρεσία θεωρεί απαραίτητη τη συμμετοχή παλαιογράφου στην επιτροπή παραλαβής και παρακολούθησης του έργου, γιατί όπως διαφαίνεται στην εισαγωγή, υπάρχει έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού της ΚΔΒΚ στην παλαιογραφία.
- Ο χρόνος παράδοσης του καταλόγου των 100 πρώτων χειρογράφων υπολογίζεται σε 18 μήνες από την υπογραφή της σύμβασης.

Το συνολικό κόστος για τα 100 χειρόγραφα προϋπολογίζεται
σε 20.000 € με ΦΠΑ

Η Αρμόδια Υπάλληλος
Ελένη Μαργαρίτη

Η Διευθύντρια
Ιωάννα Στεργιοπούλου

από την έτοιμασία ενός τόμου, και τη φωτογράφιση των χειρογράφων.

Η περιγραφή των χφφ 1-100 άρχισε τον Φεβρουάριο του 1992⁴ στην πρώτη αυτή, ολιγοήμερη, επίσκεψη στη μονή με κύριο σκοπό την καταλογογράφηση με συνόδευσε ο μεταπτυχιακός φοιτητής μου Ν. Τσεντικόπουλος, ο οποίος με βοήθησε σε μία πρώτη εξέταση των χφφ 1-17.

Τόν Αύγουστο του 1992 έγινε στη μονή η δεύτερη συνάντηση των έρευνητών, προκειμένου να συζητηθεί ο τύπος της περιγραφής: έφασον ο κατάλογος θα ήταν έργο πολλών, ανεξάρτητα μεταξύ τους εργαζόμενων έρευνητών, ήταν απαραίτητο να καθοριστούν οι κανόνες περιγραφής, ή μέθοδος και ο τρόπος σύνταξης του καταλόγου, ώστε να υπάρχει, κατά το δυνατόν, ομοιομορφία. Σε αυτή τη συνάντηση πήραμε μέρος όσοι αναλάβαμε τους τρεις πρώτους τόμους, δηλαδή ο υπογραφόμενος, ο κ. Κωνσταντινίδης και ο κ. Τσελίκας, καθώς επίσης και ο π. Θεολόγος. Πρώτα απ' όλα αποφασίσαμε όμοφωνα οι περιγραφές των χειρογράφων να γίνονται στη νέα ελληνική γλώσσα, στη γραφόμενη επιστημονική δημοτική, και να ακολουθηθεί το πολυτονικό σύστημα. Αποφασίστηκε επίσης να καταβληθεί προσπάθεια για ομοιομορφία στην περιγραφή, ιδιαίτερα όσον αφορά τα στοιχεία που δίνονται: ο συντάκτης, όμως, κάθε τόμου διατηρεί το προσωπικό του ύφος. Κατόπιν, έπειτα από έκτεταμένη συζήτηση, συμφωνήσαμε στον παρακάτω τύπο περιγραφής, τον οποίο κοινοποιήσαμε και στους υπόλοιπους συναδέλφους.

Ο τύπος περιγραφής συνδυάζει, κατά βάση, το σύστημα του Α. Πολίτη⁵ και εκείνο του H. Hunger⁶ και διακρίνεται σε τρία μέρη.

Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται τα έξωτερικά χαρακτηριστικά: σε μία γραμμή ο αύξων αριθμός του Λάμπρου (για τη μονή Ίβήρων, με έντονα στοιχεία), και σε παρένθεση ο ταξινομικός αριθμός της μονής: στην επόμενη γραμμή (ή στις επόμενες) αναγράφονται συγκεκομμένα ή χρο-

νολογία, ο αιώνας δηλαδή στον οποίο γράφτηκε ο κώδικας, π.χ., 12ος αί., 14ος αί. (α' τέτ.), 15ος αί. (μέσα), 16ος αί. (β' μισό), Τέλ. 13ου/άρχ. 14ου κ.ο.κ., ή το ακριβές έτος (Έτ. 1007), αν το χειρόγραφο είναι χρονολογημένο, και ακολουθούν: ή ύλη (περγ., χαρτί), οι διαστάσεις σε χιλιοστά (ύψος x πλάτος) των φύλλων και εντός [] της γραμμένης επιφάνειας, ο πραγματικός αριθμός των φύλλων (φφ. ...) ή των σελίδων (σσ. ...) με χρήση λατινικών αριθμών για τα παράφυλλα αρχής και ελληνικών για εκείνα του τέλους (τα προβλήματα που τυχόν παρουσιάζει ή φυλλαρίθμηση δηλώνονται λεπτομερώς στην ενότητα TETP (άδια) του τρίτου μέρους), και ο αριθμός των στίχων (στ. ...). Αν ο αριθμός των στίχων ποικίλει κατά σελίδα, αναγράφονται ο μικρότερος και ο μεγαλύτερος, ενώ οι επιπλέον διαφοροποιήσεις δηλώνονται στην ενότητα ΓΡ (αφή). Αν το κείμενο είναι γραμμένο σε δύο στήλες («σελίδες» κατά την παλαιογραφική όρολογία), αυτό σημειώνεται πριν από τη δήλωση του αριθμού των στίχων (: σελ. 2). Το πρώτο μέρος κλείνει με την πληροφορία αν λείπουν φύλλα από την αρχή ή το τέλος ή και από τα δύο (: άκέρ., κολλ., άκέρ. - κολλ.), ή αν ο κώδικας είναι παλίνψηστος. — Στην περίπτωση των ελληταρίων (που δεν έχουν ταξινομικό αριθμό τής μονής), προηγείται τής χρονολογίας ή σχετική δήλωση (: Είλητ.). στις διαστάσεις, επίσης σε χιλιοστά, σημειώνεται το συνολικό μήκος x πλάτος και εντός [] το πλάτος τής γραμμένης επιφάνειας: ή ένδειξη: κολλ. αναφέρεται στον αριθμό των "φύλλων" περγαμηνής από τα οποία απαρτίζεται το ελλητάριο.

Ακολουθεί, με μεγαλύτερα τυπογραφικά στοιχεία, το δεύτερο μέρος, δηλαδή ή λεπτομερής καταγραφή των κειμένων που περιέχονται στον κώδικα. Προτάσσεται μία γενική δήλωση (π.χ., Τετραευάγγελο, 'Ιερό Εὐαγγέλιο⁶, Γρηγορίου του Θεολόγου Λόγοι και 'Επιστολές, Σύμμεικτος κώδικας γραμματικού περιεχομένου) και ακολουθεί ή αναγραφή όλων των κειμένων, τα οποία αριθμούνται με αραβικούς αριθμούς, μετά από τους οποίους σημειώνονται τα φύλλα που περιλαμβάνουν το κάθε κείμενο. Όταν σε έναν κώδικα περιέχονται έργα ενός μόνο συγγραφέα, αυτά αριθμούνται με άνωφερεις αραβικούς αριθμούς σε μικρότερο μέγεθος: έτσι ακριβώς αριθμούνται και τα έργα δύο ή περισσότερων συγγραφέων στον ίδιο κώδικα, αρκεί αυτά να είναι συγκεντρωμένα κατά συγγραφέα: στην

6. Ο χαρακτηρισμός 'Ιερό Εὐαγγέλιο χρησιμοποιείται αντί του δρου Εὐαγγελιστά-
ριο βλ. Γ. Καραβδόπουλος, «Εὐαγγελιστάριον»-«Εὐαγγελιάριον»-«Εὐαγγέλιον», στο
Αναφορά εις μνήμην Μητροπολίτου Σάραδων Μαξίμου, 1914-1986, τόμ. 3, Γενεύη
1989, σσ. 107-117.

4. Α. Πολίτης, Οδηγός καταλόγου χειρογράφων [Γενικόν Συμβούλιον Βιβλιοθηκῶν
τῆς Ἑλλάδος 171], Ἀθήνα 1961, σσ. 109-112. Για τις ελάχιστες τροποποιήσεις του συ-
στήματος βλ. Α. Πολίτης με τη συνεργασία Μ. Α. Πολίτη, Κατάλογος χειρογράφων τῆς
Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, ἄρ. 1857-2500 [Πραγματεία τῆς Ἀκαδημίας
Ἀθηνῶν 54], Ἀθήνα 1991, σσ. ιε'-κ'.

5. H. Hunger, Katalog der griechischen Handschriften der Österreichischen
Nationalbibliothek. Teil 1, Βίεννη 1961, σσ. xiv-xvi. Και ο καθ. Hunger έχει επιφέ-
ρει τροποποιήσεις στη μέθοδό του: βλ. τις Εισαγωγές των υπόλοιπων τόμων του κατα-
λόγου του (στούς οποίους είχε και συνεργάτες): Teil 2 (1969), Teil 3/1 (1976), Teil
3/2 (1984), Teil 3/3 (1992). Καμιά τροποποίηση δεν σημειώνεται στο Teil 4 (1994).

περίπτωση αυτή οι συγγραφείς αριθμούνται κανονικά. Οι τίτλοι των έργων αναγράφονται όπως έχουν στον κώδικα (με ελάχιστες εξαιρέσεις), εντός « », και ακολουθεί, όπου χρειάζεται, η ταύτιση του κειμένου: για τα εκδομένα πατερικά και αγιολογικά κείμενα γίνεται παραπομπή στην *Patrologia graeca* του Migne (με παράλληλη δήλωση του αριθμού που φέρει το έργο στην *Clavis patrum graecorum* ή/και στην *Bibliotheca hagiographica graeca*) και σε νεώτερες κριτικές εκδόσεις (εφόσον υπάρχουν), για τα άλλα κείμενα παρατίθεται ή πιδ εχρησθη έκδοση: σε κείμενα λιγότερο γνωστά ή που δεν είναι δυνατό να ταυτιστούν ή είναι ανέκδοτα σημειώνεται η δήλωση της άρχης (ή και του τέλους). Τα δνόματα των συγγραφέων τυπώνονται με έντονα στοιχεία. Όταν λείπει στο χειρόγραφο το όνομα του συγγραφέα ή ο τίτλος του έργου ή και τα δύο, αυτά προστίθενται εντός ()· όταν ο τίτλος στον κώδικα είναι λανθασμένος, προηγείται ο σωστός και ακολουθεί εντός () η αναγραφή του χειρογράφου. Όπου υπάρχουν στον κώδικα χάσματα, δηλώνεται ακριβώς το κείμενο που έχει εκπέσει.

Το τρίτο μέρος, με τυπογραφικά στοιχεία όπως το πρώτο, περιλαμβάνει την κωδικολογική περιγραφή που διακρίνεται σε έπιμέρους ενότητες, καθεμιά από τις οποίες έχει τη δική της ονομασία⁷.

Στην ενότητα ΓΡ (αφή) δηλώνεται το όνομα του γραφέα (αν αναφέρεται ή αν είναι δυνατό να ταυτιστεί) και δημοσιεύεται το βιβλιογραφικό σημείωμα (αν υπάρχει). Έπειτα χαρακτηρίζεται η γραφή με χρήση των καθιερωμένων όρων (όρθια, δεξιοκλινή, στρογγυλή,γωνιώδης, λειτουργική, φιλολογική κτλ. ή τύπου Perlschrift, μονής Όδηγών κτλ.) και περιγράφονται ιδιαίτεροι τύποι γραμμάτων ή συμπλεγμάτων, αν είναι απαραίτητο.

Ακολουθούν (ΥΛΗ) πληροφορίες σχετικά με τη γραφική ύλη (ποιότητα της περιγραμμένης και του χαρτιού), το χρώμα της μελάνης και τις έρυθρογραφίες, όταν είναι ασημαντες. Για τη χαράκωση των περιγραμμένων (και, όπου κρίνεται απαραίτητο, των χάρτινων) φύλλων προκρίθηκε η έξής λύση, η οποία έξυπηρετεί καλύτερα τον χρήστη του καταλόγου: όλες οι χαρακώσεις, μία ή περισσότερες σε κάθε κώδικα, σχεδιάζονται (όπως, π.χ., στη σχετική έργασία του Leroy⁸) και παρατίθενται, ως παράρτημα,

7. Τρεις από τις ενότητες (Διακόσμηση, Κτητορικά σημειώματα, Σημειώματα) δεν άπαντούν σε όλες τις περιγραφές: αν, π.χ., ένας κώδικας δεν έχει καθόλου διακόσμηση ή ούτε ένα σημείωμα, οι αντίστοιχες ενότητες παραλείπονται.

8. J. Leroy, *Les types de réglure des manuscrits grecs*, Παρίσι 1976.

στο τέλος κάθε τόμου συνοδευόμενες από έναν αύξοντα αριθμό, στον οποίο γίνεται παραπομπή. Ίδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ταύτιση των ύδατοσήμων, για τα οποία χρησιμοποιήθηκαν όλες οι γνωστές συλλογές: έπειδή η άπόλυτη ταύτιση είναι τις περισσότερες φορές άδύνατη, η αντίστοιχία δηλώνεται τότε με ένα περ. (= περίπου) ή με άναφορά στον γενικότερο τύπο του ύδατοσήμου.

Η ενότητα ΤΕΤΡ (άδια) άρχίζει με την άναλυτική καταγραφή των “τετραδίων”, όπου ό άρ. 2 συμβολίζει τα δίφυλλα, ό άρ. 4 τα δικάδια, ό άρ. 6 τα τριάδια, ό άρ. 8 τα τετράδια κ.ο.κ. Έντός () βρίσκειται κάθε φορά το φύλλο στο όποιο σταματούν οι έπιμέρους μετρήσεις: π.χ., η άναγραφή 10x8 (80), 2x6 (92), 8 (100), 3x4 (112), 2 (114) δηλώνει: 10 τετράδια + 2 τριάδια + 1 τετράδιο + 3 δικάδια + 1 δίφυλλο. Στις περιπτώσεις (και είναι πολλές) που λείπουν φύλλα από κάποιο “τετράδιο” για όποιονδήποτε λόγο, με ή χωρίς άπώλεια κειμένου, σχετική δήλωση γίνεται στο έσωτερικό της παραπάνω άναγραφής: στην ίδια θέση σημειώνονται και τα διάφορα λάθη που παρατηρούνται στην άρίθμηση των φύλλων του κώδικα, π.χ.: φ. 58α (: το φύλλο μετά το φ. 58 δεν φέρει άρίθμηση), φ. 65bis (: δύο συνεχόμενα φύλλα φέρουν τον άρ. 65), έλλα από 81 σε 83 (: παράλειψη του άρ. 82). Κατόπιν δηλώνεται, αν υπάρχει, η άρίθμηση των “τετραδίων”: η θέση στην όποια βρίσκονται οι άριθμοί, ό τρόπος της άρίθμησης (έλληνικοί άριθμοί ή έ,τι έλλο) και αν η άρίθμηση έγινε από τον γραφέα ή όχι, και έπισημαίνεται η τυχόν άπώλεια όλόκληρων “τετραδίων” ή ή διαταραγμένη σειρά των φύλλων στο έσωτερικό ενός “τετραδίου”. Στο τέλος της ενότητας γίνεται (κατά περίπτωση) λόγος για την άρίθμηση των φύλλων (οι περισσότερες είναι του 19ου αλ.), για τις τυχόν παραπομπές (reclames) από τετράδιο (ή φύλλο) σε τετράδιο (ή φύλλο), και δηλώνονται τα άγγραφα φύλλα του κώδικα. — Στα έλητά-ρια η ενότητα αυτή ονομάζεται ΚΟΛΛ (ήματα).

Στην ενότητα ΔΙΑΚ (όσμηση) σημειώνονται τα φύλλα στα όποια άπάρχουν μικρογραφίες (παραστάσεις των ευαγγελιστών, εικόνες κτλ.), έπιτίτλα διαφόρων σχημάτων, διακοσμημένα άρχικά γράμματα (έλα πολύ-χρωμα) και άλλες λόγου έρυθρογραφίες.

Ακολουθεί η ενότητα ΚΤ (ητορικά) ΣΗΜ (ειώματα), στην όποια δημοσιεύονται (με τη σειρά που τα συναντούμε στον κώδικα) τα σημειώματα των κτητόρων και άφιερωτών, και καταβάλλεται προσπάθεια για την ταύτιση των ονομάτων.

Στην επόμενη ενότητα: ΣΗΜ (ειώματα) άναγράφονται, πάλι με τη σειρά που έμφανίζονται στον κώδικα, τα κάθε είδους σημειώματα: βρα-

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

χέα χρονικά, ένθυμύσεις, άλλα που αναφέρονται στη στάχωση, απλή ανάγραφη ονομάτων, στίχοι σχετικοί ή άσχετοι με τὸ περιεχόμενο τοῦ κώδικα κτλ. Ἀποφεύγεται ἡ καταγραφή γνωστῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων (π.χ., *Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...*), προσευχῶν ἢ ἐπικλήσεων (π.χ., *Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με*) καὶ τῶν δοκιμῶν κονδυλίου στὰ ἄγραφα φύλλα τοῦ κώδικα. — Ὅλα τὰ σημειώματα (βιβλιογραφικά, κτητορικά, ένθυμύσεις κτλ.) δημοσιεύονται (με στοιχεῖα πλάγια) αὐτοῦσια, με διατήρηση τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῶν τυχόν σφαλμάτων. Ἀναλύονται οἱ βραχυγραφίες, τὰ κύρια ὀνόματα κεφαλαιογράφονται, οἱ ἡμερομηνίες καὶ οἱ χρονολογίες σημειώνονται κατὰ ἐνιαῖο τύπο (π.χ., κε', ςφι'), τὸ σημείο τῆς ἰνδικτιώνας ἀποδίδεται πάντα με τὸ ἰνδ. Δὲν λαμβάνεται ὑπόψη ἡ στίξη τοῦ πρωτοτύπου, ἐνὼ τὰ ἑμμετρα σημειώματα, ὅταν δὲν δημοσιεύονται κατὰ στίχους, δηλώνονται με τὸν χωρισμὸ με μονὴ κάθετη γραμμὴ.

Ἡ ἐνότητα ΣΤΑΧ (ωση) περιλαμβάνει τὴ λεπτομερὴ περιγραφή τῆς στάχωσης τοῦ χειρογράφου. Δηλώνεται πρῶτα ἂν πρόκειται γὰρ στάχωση βυζαντινοῦ⁹ ἢ νεωτερικοῦ τύπου¹⁰, καὶ πιθανολογεῖται ἡ χρονολόγησή της, ἂν εἶναι σημαντικὴ. Διευκρινίζεται ἂν στὶς σαλίδες τῆς βυζαντινῆς στάχωσης ὑπάρχουν αὐλακες ἢ ὅχι καὶ ἂν στὴ νεωτερικῇ ὑπάρχουν "ἐξογκώματα" (δηλαδὴ τὰ "σγκώματα" ποὺ σχηματίζονται στὴ ράχη ἀπὸ τὸν σπάγκο τῆς βιβλιοδεσίας). Ἐπειτα περιγράφεται ἡ διακόσμηση τῶν ἐξωφύλλων (πλαίσια, ἐντυπωμένες σφραγίδες, μεταλλικοὶ γόμφοι κτλ.), σημειώνεται ἂν σώζονται πόρπες (ἢ ἂν ἔχουν ἀπομείνει λείψανα ἢ ἀπλῶς ἔχνη) καὶ ἂν στὴ ράχη ὑπάρχουν ἐτικέτες (με παράλληλη δὴλωση τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐτικέτας), καὶ γίνονται παρατηρήσεις γιὰ τυχόν φθορὰς τῆς στάχωσης. Πολλὲς σταχώσεις ἔγιναν στὴ μονὴ τὸν 19ο αἰ. καὶ εἶναι τοῦ ἴδιου τύπου: χαρτόνι ἐπενδυμένο με "μαρμαρόκολλα" (*papier marbré*) σὲ διάφορα σχέδια καὶ χρώματα, καὶ δέρμα στὴ ράχη καὶ στὶς ἐξωτερικὲς γωνίες. Σὲ αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἀναγράφεται ἀπλῶς: Χαρτόνι με μαρμαρόκολλα, καὶ δηλώνεται τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος.

Στὴν προτελευταία ἐνότητα: ΚΑΤ (άσταση) δίνονται πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκεται σήμερα ὁ κώδικας (με ἐξάφρεση τῆς στάχωσης): λερωμένα φύλλα ἀπὸ διαφορὲς αἰτίες, λυτὰ φύλλα ἢ τετράδια,

9. Γιὰ τὴ βυζαντινὴν στάχωση βλ. τὶς ἐργασίες τῆς B. van Regemortel, «La reliure des manuscrits grecs», *Scriptorium* 8 (1954) 3-22, πίν. 10-13, καὶ «La reliure byzantine», *Revue belge d'archéologie et d'histoire de l'art* 36 (1967) 99-142, πίν. 1-20.

10. Γιὰ τὴν στάχωση νεωτερικοῦ τύπου βλ. ὅσα σημειώνει ὁ Πολίτης στὸν *Κατάλογο...* (βλ. παραπάνω, σημ. 4), σσ. 15-17.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

καταστραμμένα (καμένα, σκισμένα κτλ.) φύλλα, φύλλα στὰ ὁποῖα ἔχει ξεθωριάσει ἢ μελάνη, φύλλα περγαμηνὰ με κυματοειδὴ ἐπιφάνεια κτλ. Ἀναφέρεται, ἐπίσης, ἂν ὁ κώδικας ἔχει ὑποστῇ ἀνακαίνιση ἢ συντήρηση.

Τὸ τρίτο καὶ τελευταῖο μέρος τῆς περιγραφῆς κλείνει με τὴν ἐνότητα ΒΙΒΛ (ιογραφία), στὴν ὁποία παρατίθεται ἡ σχετικὴ με τὸ χειρόγραφο (καὶ ὅχι με τὰ κείμενα ποὺ περιέχονται σὲ αὐτὸ) βιβλιογραφία στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀνεύρεσής της¹¹.

Κάθε τόμος ὁλοκληρώνεται με ἀναλυτικὰ εὑρετήρια καὶ παραρτήματα. Κρίθηκε σκοπιμότερο νὰ γίνουν πέντε χωριστὰ εὑρετήρια: Α' τοῦ περιεχομένου (δηλαδὴ τῶν ἔργων, τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων), Β' παλαιογραφικὸ καὶ σύμμεκτο (ὅπου ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν βιβλιογράφων, κτητόρων, μνημονευομένων προσώπων κτλ.), Γ' τῶν χρονολογημένων χειρογράφων, Δ' τῶν ἀρχῶν (*incipit*) τῶν ἀγνωστων ἢ λιγότερο γνωστῶν ἔργων, καὶ Ε' *graeccitatis* (δηλαδὴ ἰδιωματικῶν λέξεων). Ὡς παραρτήματα δημοσιεύονται τὰ σχήματα τῶν χαρακώσεων καὶ πίνακες (φωτογραφίες) με τὰ βιβλιογραφικά (ἐφόσον περιέχεται σὲ αὐτὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γραφέα) ἀλλὰ καὶ ὁρισμένα κτητορικά (σημαντικῶν προσώπων) σημειώματα τῶν χειρογράφων· εἰδικὰ στὸν πρῶτο τόμο προτάσσεται ὡς παράρτημα ἓνα κείμενο τὸ ὁποῖο συνέταξε ὁ λόγιος βιβλιοθηκάριος π. Θεολόγος καὶ ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἱστορία τῆς συλλογῆς τῶν ἐλληνικῶν χειρογράφων τῆς μονῆς.

Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὶς πρὸς θερμὲς μου εὐχαριστίες πρὸς τὸν πανοσιολογιότατο ἀρχιμανδρίτη π. Βασίλειο, καθηγούμενο τῆς μονῆς Ἰβήρων, γιὰ τὴν ἀμέριστη ἀγάπη καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη με τὴν ὁποία με περιέβαλλε ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια καὶ γιὰ τὴν ἀμεση ἐπίλυση τῶν προβλημάτων ποὺ ἀνέκυπταν. Ὁ ἀγαπητὸς φίλος π. Θεολόγος μοῦ παραστάθηκε ποικιλοτρόπως σὲ ὅλα τὰ στάδια τῆς προετοιμασίας τοῦ καταλόγου: μοῦ ἐξασφάλισε ἀνετες συνθήκες ἐργασίας στὸ ζεστὸ καὶ φιλόξενο κελλί του, συζήτησε μαζί μου προβληματικὰ σημεία τῆς περιγραφῆς, βοήθησε στὴν ἀνάγνωση τῶν σημειωμάτων καὶ ἔθεσε στὴ διάθεσή μου τὸ ἀπαράμιγστο ὕλικὸ γιὰ τὴν ταύτιση τῶν ὀνομάτων τῶν κτητόρων· στὸν ἴδιο ὀφείλονται καὶ οἱ πίνακες (φωτογραφίες) τοῦ παραρτήματος· τὸν εὐχαριστῶ θερμῶς. Εὐχαριστίες ὀφείλονται, ἐπίσης, στὸν π. Χριστοφόρο,

11. Συμφωνήθηκε ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ ὑπάρχουν βιβλιογραφικὲς ἐλλείψεις, παρὰ νὰ καθυστερεῖ ἱκανῶς τὸς ἡ δημοσίευση τῶν ἐπιμέρους τόμων τοῦ καταλόγου τὸ ἴδιο ἱσχύει καὶ γιὰ τὴν ταύτιση τῶν κειμένων ποὺ περιέχονται στὸ χειρόγραφο.